

ker smo mu to že v privatnem pismu razložili, ni nam treba tukaj reči ponavljati.

Gotovo bodo tudi nemški učenjaki ta spis presojevali, in ako so pravični, morajo mu obilo hvale izreči, pričakovati se pa ne sme od onih, kateri niso te šole, ktere se gosp. pisatelj drži, in ki je po našem lastnem prepričanju edino prava. — Izvrstni ta spis po vsem tem živo priporočujemo vsem, katerim je mar za napredovanje mitologičnih raziskovanj in za razvitje tako bistre domače glave. Bog daj g. pisatelju skoro tako mesto, na katerem mu bode dovelj časa z vsemi močmi delovati na tem še malo malo obdelanem slovstvenem polji. Latinski pregovor pravi: „ex ungue leonem“, in tudi gosp. pisatelj nam je s tem svojim prvencem pokazal moč in sposobnost za takošna raziskovanja. Hvala in slava mu! *)

Dav. Trstenjak.

Vrtec lepoznanški.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

VII.

(Dalje.)

Iz daljnih nogradov slišalo se je petje, streljanje, ukanje, bobnanje in brente, žvižganje in vsakteri znamki veselja. Al vsi ti glasovi zoperni so v dušo Ljuboslavi; z uprtim očesom, z ledeno-mrzlim znojem na čelu, z smrtno-bledim obrazom sedela je v travi, potrta na smrt, in videti je bilo, da snuje konečne resnobne sklepe. Okó jej zdajci vplameni, življenje povrne se jej zopet v teló, naglo skoči na noge.

Ljubkovič in Judita sta že zdavnej odšla iz lope; Ljuboslava — od nikogar v svojih res pravih smrtnih stiskah nevidjena — spusti se zdaj jaderno zopet navzdol, krene po dolini prek nogradov in njiv, ter maha jo tako urno, da prisedša v grajski vrt mogla se je opočiti na travnati klop, predno si je upala priti po stopnicah v svojo sobo. — K sreči še ni bilo unih dveh domá, in Ljuboslava, dospevša v svojo stanico, pade s potrtem srcem na posteljo. Potoki solza vlijó se jej z oči.

„Judita! oh! kaj si mi storila! gadi razjedó naj ti srce!“ — zastoka globoko.

Bil je to klik na smrt ranjenega srca, za ktere ga pa Ljuboslavina duša vedela ni.

V solzah olajšala si je nekoliko srce; zdaj zopet vstane.

Ni bila Ljuboslava zdaj več to, kar je bila poprej. Vsa brhkost zbežala jej je bila hipoma raz obraz. Milota spremenila se je v resnobljivost, — plemenite črte obličja, znaki uzvišene duše, odstopile so mesto nekaki ostrosti; — bistro okó je zatemnelo, in višnjele ustnice tresejo se jej kakor v mrzlici. — Tako prehodi nekolikokrat po sobi, postaja, oči dvigne k nebu in kakor k molitvi sklenjene roke povzdigne kvišku. „Oče moj!“ — začne zdaj z neizrekljivo britkim glasom Ljuboslava govoriti pred-se — „nepozabljivi oče moj! — na smrtni postelji ste me blagoslovili, in blagoslov vaš mogel bil mi prinesiti srečo.... neposlušnost in slepa ljubezen moja, trapasto zaupanje v to hinavko pa uznemirilo vas je v grobu in blagoslov vaš zapustil je mene nevrednico. Onadva, ki sta mi bila najbolj draga, kterima sem darovala dušo in srce, za ktera bi bila dala kri in življenje, — onadva snujeta gá dno kovarstvo, —

*) Da se tudi slovstvo naše domače obogati z izvstnim tem dr. Krekovim delom, prinese ga in še nekoliko pomnoženo „letopis“ Matice slov. v slovenskem jeziku. Dr. Krek sam ga piše slovenski. Vred.

postala sta izdajavca.... Odpuščam jima.... naj bosta srečna.... daleč hočem pobegniti in zapustiti ju v plodu njihovega izdajavstva.... Kako sta mi li môgla hlineža gledati v oči! — Judita! ti, ktero sem z nevarnostjo lastnega življenja otela smrti, — ktero sem njegovala na sestriških prsih, — zastran ktere izgubila sem tetkino ljubezen, ti sirota.... ti! — Mili Bog, kam me je prignala strast! — — ne! — nočem je preklinjati, nočem! kajti sama sem kriva! — Opominjevala me je teta, svarili so me oče, rekla sta oba, da gojim si gada, ki mi hoče izpiti srce....“

V tem pritisne roke na oči in postoji.... stopi k mizi, prične pregledovati pisma, račune; hodi po sobi, potem pa sede na klop, prekriža roke, nasloni se z glavo na blazino in zatisne solzne oči. Kdor bi bil ta trenutek stopil v sobo, najdel bi bil mrtvo telo; čez malo vendar zatrepečejo zopet krčovito ustnice, in to bil je prvi znak povračajočega se življenja.

Plaha odpre oči.

V tem času stopi Judita v sobo! — Strahovito prepade, ko vidi smrtni obraz svoje prijateljice.

„Ljuboslava! kako si vsa spremenjena; za Boga! kaj ti je?“ — zavpraša jo vsa preplašena.

„Boli me — glava“ — odvrne Ljuboslava, čelo brisajoča si z roko.

„Tudi Ljubkovič je nekaj obolel; tudi on toži, da ga boli glava“ — s plahim glasom reče Judita, in pogleda sestri v oči; — Ljuboslava pogleda jo nasprot ostro, resnobno, in Judita, zažarena v lice, pobesi glavo.

„Morem se vleči v posteljo! Judita! pošlji mi hišino“ — mrzlo reče Ljuboslava in vstane.

Judita stoji vsa zbegana in osupnjena; nikdar še se ni Ljuboslava ponašala tako proti njej. Hotela je še nekaj govoriti, al sapa jej zapre besedo. Zaželi sestri lahko noč in odide. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Dunaja 19. avgusta. — Oddaljen od domačije človek goji še bolj hrepeneče želje, pogovarjati se pismeno s svojimi rojaki, kakor tačas, ko biva med njimi; toraj naj zopet danes po naših, nam zlasti tukaj v oddaljenem kraju predragih „Novicah“ spregovorim nekoliko besedic. Posebno mikavnost ima Dunaj za nas ljudske učitelje, ki se nahajamo iz daljnih dežel tukaj, zlasti zato, ker združuje s koristnimi znanstvenimi napravami tudi še zabavno-koristne stvari. O posameznih gospodarstvenih predmetih, ki se nam tukaj razkladajo, bolj obširno govoriti, bilo bi vsaj za zdaj odveč; — morebiti, ako Bog dá zdravje in potrební čas, pozneje kaj več o tem spregovorim. Danes naj povem le toliko, da smo imeli dozdej dve tako imenovani popoldanski demonstraciji. Eno smo imeli že koj prvi dan našega poduka, 9. avgusta, in to iz bčelarstva. Gospod dr. Meliher, brez dvombe najbolj učeni bčelar našega cesarstva, nam je razkazoval tisti dan na svojem domu na „Alsergrund-u“ tako imenovane razložljive panjove (zerlegbare Bienenstöcke) s premakljivim sato vjem (beweglicher Wabenbau); opisoval nam je z jasno besedo njihovo korist, priročnost itd. Dalje nam je kazal praktično, kako se preženó bčele po kaki beli ruti iz enega panja v drugi, in sploh je govoril tako iskreno, da se je videlo, da je g. dr. Meliher res mojster v svoji struki. — Drugo demonstracijo smo imeli danes, 19. t. m. popoldan ob 4. uri pod vodstvom nam najljubšega profesorja g. dr. Vilhelm-a, ki nam razklada gospodarstvene uke. Kar nam je namreč dozdej v šoli razkladal o gospodarstvu in gospodarstvenem orodji, to nam je danes kazal v pomanjšanih, pa vrlo dobro ponarejenih modelih. Videli smo tū ceví za

drenažo in orodje, ki se rabi pri pokladanju ceví; — dalje drugo gospodarstveno orodje, na pr. lopate, motike, krampe, vile itd. Razkazeval nam je dalje razna drevesa (pluge), brane in valjarje, ki se rabijo po raznih deželah naše Evrope in tudi daljne Amerike. Po gospodarstvenem orodju smo spoznavati mogli, da je Belgija v oziru na popolnomast v kmetijstvu menda prva dežela na kontinentu. Se vé, da se razna nam razkazana orodja ne morejo na tanko popisati, in da tudi vsako orodje ni za vsaki kraj in za vsako kmetijo; al kažejo nam to, kako se ljudje na vse mogoče načine trudijo, da bi jim zemlja bolj bogato rodila ljubi kruhek. — Omenil nam je dalje gosp. dr. Wilhelm, da ravno danes je preteklo 100 let, odkar je cesar Jožef z lastno roko na Marskem oral. Pristavil pa je zraven, da brž ko ne ni storil imenovani cesar tega iz šale ali za kratek čas, marveč da sklepal je s tem više namene; hotel je namreč odličiti in požlahniti kmetijski stan, ki je bil do tistega časa stiskan, črten in zaničevan od družih stanov, ker je stal na najnižji stopinji omike. Dostavil je gosp. profesor tudi, da je bil ta pripetljaj, oranje cesarja Jožefa namreč, prvi korak k razvezi kmeta od grajščaka, ktera razveza se je zvršila še le 1848. leta, namreč odprava tlake in desetine.

Omenil sem zgoraj tudi zabavno-koristne stvari, ktere Dunaj vedoželjnemu ogledovalcu ponuja. Le-teh je, se vé, tukaj tudi dovolj, na pr. zverinjak v Schönbrun-u, razne zbirke tvarin, slik, prelepe cerkve, prekrasne palače, javna poslopja in mnogo enacega. Počasi bomo skušali tudi to, kar se bo le dalo, ogledati. — Cesarjev rojstni dan se je obhajal tù tako slovesno, kakor se enako le v stolnih mestih obhajati more. O zgodnjem jutru pokali so že topovi, da se je cel Dunaj stresal. Kmalu zatem so se začele pomikovati od vseh predmestij vojniška krdela raznega orožja proti „Josefstädter-Glazis-u“. Ob 8. uri prihajal je na imenovani „Glazis“ nadvojvoda Viljem, obdan od obilnega, bliščeče opravljenega spremstva. Pod krasno napravljanim šotorom je bila sv. maša, ktero je opravljal vojaški škof dr. Mayer; glavne njene dele je 13 vojaških oddelkov in 8 topov zaporedoma poslavljaljo z gromovitim strelom. — Ob pol 10. uri smo imeli učitelji gospodarstvenega kurza v Karolovi cerkvi svojo sv. mašo, pri kateri so učitelji izvrstno prepevali. Koj zatem smo se pa podali še v stolno Št. Štefansko cerkev, kjer je vpričo več ministrov, mestnega župana in mnogo visoke gospôde, ter velike množice ljudstva služil sv. mašo kardinal Raušar. Upali smo, da bomo slišali ta dan tudi veliki Št. Štefanski zvon; ali s tem zvonijo na leto le osemkrat, in sicer Sveti dan, Veliko noč, Binkošti, cesarjev god in vsako kvaterno nedeljo. Enkrat ga tedaj vendar slišali bomo. Omenil bi še kaj tudi o velikih Št. Štefanskih orglah, — al čas uhaja, in za en list „Novic“ bo menda toliko dovolj. — Ž Bogom!

J. Levičnik.

Trident 19. avg. *) — Naš domači polk je včeraj v slavo rojstnega dneva Njih Veličanstva napravil zanimivo veselico. Praznovala se je ta svečanost na lepo okinčanem travniku poleg mesta. Ob 6. uri popoldne je prišel celi polk s polkovnikom in oficirji na čelu. Med tem, ko se je godla pred podobo cesarjevo himna, so doneli živio-klici cesarju. Na to začne godba igrati narodne napeve, vojaki se pa razdelé v grupe. Nekaj jih pleše, nekaj telovadi, eni tekó, drugi skačejo za stavo. Najbolji so potem dobili darila. Se ve da ni manjkalo niti vina niti smodek. Ta veselica je privabila tudi mnogo občinstva na travnik, kteremu se je na obrazu bralo, da ga je tudi jako zanimivala. Proti

*) Prosimo, nam bo drago.

večeru se je zažgal umetalni ogenj in travnik razsvetilil z bengaličnim ognjem. Med tem se je še enkrat igrala himna, vojaki se „živio“ cesarju klicaje vrsté in marširajo z godbo, ktera je svirala marš „Naprej zastava slave“, veselo v mesto. Vsak nepristransk človek razvidi iz vedenja našega polka, kateri obstaja iz pravih sinov ljudstva in representira tudi mišljenje svojih v domačiji, da Slovenec udano ljubi cesarja, in da ta blagi patriotičen duh, kateri se v polku goji, mora roditi najbolj sad.

Iz Istre, 20. avg. * — Poročal sem Vam že, kako so se koj po razglasenju novih postav šolske stvari od c. k. predstojništva po županu na trgu oznanovale brez obzira na dekane kakor srezne nadzornike, in plovane kakor neposredne nadzornike. Dne 29. junija t. l., br. 101 obznani c. k. predstojnik na V., da po ukazu uzoritnega gospoda vladatelja c. k. namestništva v Trstu (brez dneva in broja) z 1. avgustom t. l. šolske stvari ne odvisijo več od konzistorja in njihovih viših nadzornikov, ampak od novega provincijalnega svetovilstva. Tudi ta dekret prišel je po županu pod naslovom: „Alla direzione della scuola“ (ravnateljstvo šole) v B. učitelju v roke. Ravnateljstvo je po tem takem župan in učitelj — al kali? Ali se iz tega ne vidi, da je vsa duhovščina djansko od šole odstranjena? — Zelo smo se tedaj začudili videti, da gg. dekani iznenada okrožnice pošiljajo, koje odločujejo dan izpita po vaških šolah. Nekteri dekani so že izvršili te izpite. Taki možje gotovo aspirirajo na nadzorništvo novih brezverskih šol. Ali tudi slovenski dekani tako delajo? *)

Iz Liburnije, 20. kolovoza. * Za Porečki deželni zborček ima Volovsko z Novim gradom 4. septembra novega poslanca izbrati namesto c. k. kantonskega poglavarja g. Clesius-a, koji je zbog Kastavske nezaupnice iz zbora odstopil. Volilci še niso zbrani in se tudi ne ve, kdaj jih bodo občine volile, gotovo malo pred 4. sept. — mar zato, da bi se ne mogli združiti za kakega rodoljuba — in kakor druge krate bode volitva v soboto, zakaj v soboto? Sami znate. Slišimo govoriti, da Kastavci, Novogradci in Jelšanci ne pridejo volit, kajti na Kalškem taboru so izrekli nezaupnico Poreškemu zboru, ker vidijo, da mu ni mar za pravice Slovencev. Ostala Liburnija bode zbrala po navadi kakega forstelara; rodoljuba gotovo ne, pa saj bi ga tudi ne našla, kajti rodoljub Slovan ne bode šel med zagrizene sovražnike slovanske, jeze in žalosti nabirat.

Iz Savodenj na Goriškem 16. avg. (Nov učitelj; svilni črviči; neumne vraže o čbelah.) Dobili smo vendar slednjič mladega učenika, kakor upamo vrlega gosp. Avgusta Leban-a. Izvrstna njegovu spričala, kakor tudi to, da je v orglanju mojster, ga je ljudstvo tako priporočilo, da si ga je enoglasno za učenika izbralo. Blizo 3 mesece je pa pravda trajala, da so si Sovodenski seljani slednjič pravico volitve novega učenika prisvojili, ktera jim je bila pri vstanovitvi šole zagotovljena, zoper zástop občinski, ki je bil že pred učenika Mirenskega izvolil. „Vigilantibus jura“! zmaga je tedaj naša! Tabor — tako je rekel stari kovač J. B. — je bil kmetom to, kar duša telesu. — Dalje moramo vam poročati, da je suša pri nas veliko škodo včinila, čeravno smo prve dni tega meseca nekaj dežja imeli; suša je tukaj navadna šiba. Vendar ker so svilni črviči (japonske sorte) revežem lepe denarce spletli, upamo, ako Bog vprihodnjič saj jesensko polje blagoslovi, da se ne bo njena sila pretežko čutila. — Še nekaj. Podučite ljube „Novice“, ki za olikanje ljudstva se trudite, tudi naše kmete,

*) Kar je nam znano, se naši dekani nikakor ne mešajo v posel, ki se njih — ne tiče več. Vred.

ki bčele črtijo. Imajo namreč pri nas kmetje, in sicer žalibog tudi nekteri taki, ki so njih učeniki, mnogo vraž zoper čebele. Oni pravijo, da čebele zadušijo ajdo, da ne naredi zrnja. Al to je nasprotno skušnjam, saj na Kranjskem in tudi pri nas na Tminskem, kjer redijo več čbel, tudi več ajde pridelajo (kar bi sicer ne móglo biti, ako bi čebele kmetijstvu tako škodovale), nego tam, kjer se čebele le redko nahajajo. Edini moj sosed ima v tej vasi kaka dva panja. Tudi naravoslovstvo vražo podira. Na dalje rekó, da čebele, kadar se na grozd obesijo, kar brž vsega izpijejo. Pa tudi ta je bôsa. Čbela ne bo ti lupine predrla. V tem bolj skušani trdijo, da so ôse, ki grozdje nabadajo in sok izpijejo. Žalibog! pred nekimi dnevi sem sam se preveril te resnice, pa nobene tako grdo obrekovane čbelice zraven ni bilo. Pa kaj, če bi kapljico grozdne sladčice, ktera enkrat od ôs (ne od čbel) natakana, tudi čbelica posrkala, ali jej je ne boš privoščil? — Saj menda njen med v poticah ti tudi dobro diši, in tudi njen vosk ti donaša mnogo dobička.

Dostavek vredništva. Res, čuditi se je, da grde vraže celó koristnih čbelic ne pustijo pri miru! Pri nas na Kranjskem, kjer čebele največ paše nahajajo na ajdi, je starodavna resnica, da je ajda dobra (rodovitna), k ader so čebele dobre. Al ni sam ta pregovor starih gospodarjev dosti jasna sodba neumne vraže? Čbela srka v posodici čbelnega cvetja le sokec, ki se napravi po vlagi podnebni; kader pa je suša ali sapa, takrat ne dobí čbelica nič, a tudi ajda ni plodna. Čebele na ajdi so tedaj znamenje, da se ajdi dobro godí. Osa pa je vsa drugačna, roparska žival. Tudi pès in volk sta istega plemena; al pès je človeku prijazna žival, volk pa sovražna roparska zver.

Iz Črnomlja. — V seji 8. t. m. je sl. županstvo v Črnomlju enoglasno sklenilo, da pošlje učitelja Jožefa Juvan- na svoje stroške k III. splošnemu zboru avstrijskih učiteljev v Gradec. Čast njim!

Iz Sodražice, 21. aug. B. St. (*Letina.*) Kar se živalske klaje tiče, sena smo več dobili od lani, posebno otave in detelje; čul sem prigovor, ki pravi: „kadar je kravica lačna, je babica sita“; al letos je drugače — kravica je sita, a babica je lačna, ker ostali pridelki slabo obečajo; turšici je preobilo moče; krompir je začel gnjiti, proso in drugo žito je mraz zamoril. Fižol in drugo sočivje še nekaj obeta, ako ga slana ne zamori, v nekterih krajih je že veliko škodila, posebno tam pri Loškem potoku je veliko škode celó pri turšici naredila. Že 11. t. m. je mraz pritisnil in popoldan se je videl sneg po hribih, tako, da je zjutraj drugi dan pri nas nekoliko slane bilo videti po mlakah; voda pa se je bila žalibog! iz vseh jam odprla, tako, da je še po strmih njivah vso boljo zemljo pobrala.

Na Premu bo 5. septembra t. l. nova farna cerkev posvečena. K omenjeni lepi, le redki slovesnosti vabi vljudno vse bližnje in daljne prijatelje svoje in dobrotnike cerkve
Premski farman.

Iz vipavske doline spod sv. Križa 17. velikega srpana. A. St. — Pri nas kaže srednja letina; sočivja se je nekoliko pridelalo, sená pa obilo; tudi vinska trta nam nekoliko obeta; v nekterih krajih se najde sicer nekaj bolna, pa se nadjamo, da ne bo, kakor je bilo preteklo leto.

Iz Ljubljane. (*Štipendije za gozdarsko šolo v Šneperku*), ktera se 1. oktobra začne, je deželni odbor podelil sledečim mladenčem: Tomažu Kristan-u, Francetu Padar-ju, Juliju Kosmač-u, Leopoldu Erjavc-u, Rajmundu Kren-u, Francetu Perlič-u, Antonu Jurman-u in Francetu Mayer-u.

— (*Odbor družbe kmetijske*) je v svoji poslednji seji v nedeljo obravnaval denarno podporo, ki jo

je za letošnje leto prejela družba kmetijska od sl. ministerstva kmetijstva v skupnem znesku 8750 gold., in sicer tako-le: 1) za preiskave bolezní svilnih črvičev potrebni mikroskop si je naročila po prof. Haberland-u voditelju goriške preiskovalnice; 2) da se denar, dovoljen za nakup in razdelitev dobrega kmetijskega orodja podružnicam družbinim in zatem tudi občinam prav obrne, se je sklenilo najpred vprašati podružnice: kakošno orodje (pluge, brane, osipavnike itd.) naj se kupi po potrebah deželnih; 3) za povzdigo kranjskega predivstva se je sklenil razpis, kateri današnjim „Novicam“ na čelu stoji in na ktereга pozornost obračamo rodoljubov naših, da pozvedamo take mladenče, ki so sposobni za to poslanstvo, iz ktereга si dežela naša pričakuje koristi, in jih napotijo, da se oglasijo za to pri odboru družbe kmetijske; želja pa se je soglasno izrekla, da bi bralcem „Novic“ dobroznani gosp. Rihard Dolenc tudi hotel iti na Moravsko in bi ob svojem času bil popotni učitelj (*Wanderlehrer*) predivstva; 4) sestavo statistike glavnih pridelkov kranjskih je prevzel gosp. Schollmayer; 5) zarad podpore soseskinih trtnic ali zasedišč žlahnih trt se je vprašanje poslalo podružnicam; — podružnici radolško-bleški se je za zasedbo sadnih dreves ob cestah dalo 40 gold.; za slovenski natis *Schleicherjeve* podučne izvrstne knjige „o živalih polju in gozdom koristnih“, priporočane po sl. ministerstvu, se je odločilo 120 gold.; 6) o delitvi premij za govejo živino in razdelitvi plemenskih bikov poroča v prihodnji seji poseben odsek; 7) o podpori svilorejni se bode dovoljenih 150 gld. obrnilo za nakup dobrega semena svilnih črvičev, med tem tudi hrastovih sviloprejk (*Yama-mai*), in razglasilo se bode, naj prosijo za seme svilorejci, ki ga želijo; 8) o premijah za napravo prav narejenih gnojšč je vitez dr. Gutmansthal odboru poslal načrt, o katerem v prihodnji seji poroča poseben odsek; isto tako 9) o ovcah jezerskega in trbiškega plemena, katerih naj se za 1000 gold. kupi in po deželi razdeli, poroča poseben odsek v prihodnji seji. — Naposled je izrekel odbor, naj se županu v Črnem vrhu pošlje 7 gold. 70 kr. za vlovljene in pokončane kebre, da jih razdeli osebam, ki jih je družbi kmetijski naznanil.

— (*Nezaupnica*), ktero so pred ponovljeno zbornico trgovsko in obrtnijsko dr. Klunu poslali volilci, ki so ga volili v deželni zbor kranjski, se glasí tako-le:

Preblagorodni Gospod!

Vašim volilcem, kateri so Vas poslali v kranjski deželni zbor, zdi se dolžnost, svoje prepričanje izreči v naslednjem pismu.

Utegnili bi Vi, Preblagorodni Gospod! še živo pomneti, kako zeló ste se v začetku 1867. leta trudili, izvoljeni biti v naš deželni zbor, iz ktereга ste pozneje upali tudi priti v državni zbor. — Oboje se Vam je po sreči izteklo.

V ta namen ste v „Novicah“ 16. januarja 1867. l. razglasili svojo politično vero, približano, kolikor je bilo največ mogoče, programu, ktereга so kranjski Slovenci priobčili v istej številki rečenih novin. Hoteli ste namreč po „zasramovanih“ narodnjakih v deželnem zboru dobiti sedež in glas, ker Vam ni bilo nikakoršnega upanja, nakloniti si tako imenovane svobodoljubnike. Zatega del ste v tem zmyslu pošiljali pismo za pismom slovenskim rodoljubom, katerim ste obetali neprelomno zvestobo na političnem potu. Pred volitvami ste bili sami prišli v naše stolno mesto Ljubljano, ktera ste želeli, da Vas bi izvolila, ter mnogo ste hodili k veljavnim možem na dom, tudi k duhovnikom, da bi si zagotovili njih pomoč. Saj še več! Ker ste si prizade-

vali, kakor je podoba, že leta in leta z neutrudno stanovitnostjo, da bi Vas poklicali za ljudskega zastopnika narodnjaki naše dežele, v kateri ste dobili dovolj prilike, sami videti, kolikošno moč ima duhovstvo, toraj ste že 1862. leta v necem spisu izrekli, da ne odobrate, naj bi se učilnica ločila od cerkve.

Tako se je tedaj zgodilo, da Vas je stolno ljubljansko mesto 30. januarja 1867. leta res izvolilo v kranjski deželni zbor, če tudi se je temu po pravici protivilo mnogo narodnjakov samih. Po tem je bilo 7. februarja v dvorani mestne hiše v pričo ljubljanskega korarstva, v pričo malo ne celokupnega mestnega odbora in svétnika trgovske zbornice, ko ste prvosedniku gospodu dr. Bleiweisu v roko segli in rekli: „naša stranka bode imela v meni vselej dobro izučenega pristranca (Parteimann), kateri vedno pokoruje, ter se njenej volji zmirom udaja brez mrmranja“.

Ko so se bili 15. februarja 1867. leta na Dunaji sešli dolitavski Slovani s Tirolci na posvetovanje, kakošne politike bi se bilo prijeto po Belkredijevem padcu, bili ste med njimi tudi Vi, Preblagorodni Gospod! In že iz te zgodnje dobe Vašega političnega delovanja so pozneje med svet prišle temne pripovedke o nekacih skrivnih zvezah med Vami in med ministerstvom.

Prišel se je bil 18. februarja 1867. leta kranjski deželni zbor, v katerem ste bili Vi med narodnjake sedli. Dr. Bleiweis je že v 2. seji podal o učnem jeziku svoj mnogo pretresovani nasvet, v katerem se je na čelu podpisov odlikovalo Vaše ime. V 5. seji, 28. februarja, bila je na vrsti adresa Njegovemu cesarskemu Veličanstvu, zložena za odgovor ministerskemu dopisu od 4. februarja istega leta, in tudi Vi ste zopet v dotičnem oddelku pomagali to adresu sestavljati. Nje nastopek je bil, da se je deželni zbor razpustil pred volitvami v državni zbor. V to dobo spada tista, že zdaj ne popolnem razjasnjena prigodba Vašega tako imenovanega odstopa iz profesorske službe pri dunajski trgovski akademiji, o čemer ste v „Novicah“ sami govorili 20. marca 1867. leta, pristavlja, „da poleg vsega tega želite zopet biti izvoljeni, ker je vsacemu rojaku (ali ste hoteli k tem rojakom prištevati tudi sami sebe ali ne, tega niste izrecno povedali) pripravljenu biti, domovini na oltar, če je treba, položiti še več nego samo službo“, ter na konci ste zapeli narodno geslo: „vse za Boga, cesarja in domovino!“ — Vam je šlo namreč do tega, da zopet pridete v deželni zbor, naj stane kar in kolikor koli. A ker Vam že pri poprejšnji volitvi celó narodnjaki niso upali, in Vam tudi še ni bilo nikakoršne nade, javno okoristiti se pri vladnej stranki, zatega del niste smeli ta čas, menj nego kdaj, od obraza potegniti kurélca (larfe), nego treba je bilo s kakim odločnim zasukom vsa slovenska dvomila uničiti ob enem udarcu. To ste mojstrovski izdelali z rečenim odstopom iz službe. A da bi prišli še bolj na trdo, zopet ste iz Dunaja odpravili več pisem našim rodoljubom, naj se Vam v trgovski zbornici prihrani prostor, ako bi utegnili pasti pri volitvi ljubljanskega mesta. Kar ste že naprej tako izvéstno čutili, to se je res tudi zgodilo po neizmernem vladinem terorizmu o volitvah. Toraj sta ste v trgovski zbornici odstavila poprejšnja národna kandidata, da se je potem Vam dal mandat. Zopet Vam je bil z veliko žrtvo narodne strani zagotovljen sedež v kranjskem deželnem zboru, iz kterega ste pozneje prišli tudi v državni zbor. Poslali ste „Noviškemu“ vredništvu 5. maja 1867. leta, kakor v zahvalo udanosti, ktera se Vam je tako sijajno držala, nov dopis o svojem odstopu iz profesorske službe, in treba se Vam je zdelo, tukaj posebno poudariti, da ste srečno priborjevali tisto slavno načelo, po katerem je profesorju du-

najske trgovske akademije svobodno, tudi prevzeti deželno poslanstvo.

Nastopilo je tisto državno zborovanje, v katerem ste bili Vi iz početka zopet sedli med Slovence, in ktero je bilo dolitavskim Slovanom odločeno v toliko osodnost. Že pri adresni debati kaže, da Vi niste bili brez močnega včinka na rázkol naših državnih poslancev. Potem ste julija meseca 1867. leta kurélec še više povzdignili, ko se Vam je koristno zazdelo, da nasveta gosp. prof. Jágra proti nasvetu dr. Herbsta o konkordatnih stvaréh, svojemu gladkemu izustilu od 7. februarja vprek, niste podpisali edin Vi med vsemi slovenskimi poslanci. Temu se je pozneje pridružila državnega zbora tista seja, v kateri je bil o pregledanem februarskem statutu razgovor. Ta dan ste bili zopet Vi, kateri ste s svojim nasvetom v slovenskem klubu vedeli pri glasovanji narediti rázkol med slovenskimi poslanci.

Dosihdob ste poglavitno pazili na to, da dobro premišljenega molčanja niste razdrli z nikakoršnim govorom, niti v deželnem, niti v državnem zboru, a vendar imeli vratca zmirom odprta k počasnemu izrecnemu prestopu pod vladne stranke zastavo, kar se je doseglo s tem, da ste se pri daleč sezajočem glasovanji postavljali na tako stališče, ktero nikakor ni moglo biti po srcu tiste stranke, ki Vam je izročila mandat. Tako ste dvigali, vedno počasi, vrlo pazljivo od svojega resničnega bitja zavésó, iz ktere se je še le 28. oktobra leta 1867. izmotalo Vaše pravo pravcato osobstvo, ko ste namreč proti slovenskima govornikoma Pintarju in dr. Tomanu v državnem zboru svoj prvénski govor zagnali o tem, da bi se učilnica ločila od cerkve, ter potlej med vsemi slovenskimi poslanci edin za to tudi glasovali tečnej pomoči vprek, s ktero naše duhovstvo, ki ste ga leta in leta na tanko poznali, Vas je podpiralo v prvej volitvi, brez ktere bi Vi drugič gotovo nikdar ne bili izvoljeni, ter tudi tistim svojim besedam vprek, ki ste jih o tem 1862. leta svetu oznanjevali.

Kober je bil vržen, Rubikon pogumno prekoračen. Zdaj je bilo samo še skrbeti, da se temu koraku lepše lice dá z novinami. Nekoliko truda, in dobilo se je tudi to. Uradni list „Laibacher Zeitung“ je 12. nov. 1867. leta razglasil neko čestitanje, ktero Vam je bajé poslal, kakor se je reklo, brzojavno, v Ljutomercah na Českem udomovljeni Kočevar, nekak gosp. Mihič, in tudi Vaše zahvalno pismo Mihiču za njegovo toplo priznavanje. O tej priliki Vam je ušlo hrepenenje, dobiti več tacih zahvalnic iz taborja naših političnih nasprotnikov, in posebno ste poudarjali, „da je treba za vselej uničiti duhovsko moč nad učilnicami in državljanskimi razmerami“, ter da se dalje nikdo ne bi slepil z mislijo, kakor da je „vsa kranjska dežela v omótiči konkordatnih in moskovskih sanj“. Po teh junaških izustilih se niste že mogli videti med slovenskimi temnjáki in Moskvičani v državnem zboru, in toraj ste se tudi res presedli.

Pač utegnete soditi, in kakor se nadejemo, čitali ste tudi po javnih novinah, da je vse to bilo kakor nalašč pripravno, v obilej večini Vaših volilcev obuditi veliko nezadovoljstvo. Potem ste v „Laibacher Zeitg.“ št. 265. razglasili spis, v katerem ste se s svojimi „gospodi volilci“ poslednjikrat pomenkovali, ter jim potlej za vse veke rekli: z Bogom! V tem sestavku ste sicer obraz tako gibali, a to samo na videz, kakor bi dozdanje svoje vedenje v državnem zboru hoteli nekako opravičevati, kar se Vam je res tudi vrlo slabo oponeslo, — vsaj nam se tako dozdeva.

Vaše visokoduho presukavanje ni ostalo brez plačila. Ko ste bili narečeni za sekcijskega svétnika v tr-

govskem ministerstvu, dobili ste zaupnico od 13 privržencev óne stranke, ktera Vas je bila edina ob tla vrgla pri volitvah 27. marca 1867. leta. Pač se umeje samo ob sebi, da zopet niste nehali v novinah „Laib. Zeitung“ tudi tej zaupnici pokloniti besede svoje nasprotne zahvale.

Toraj ta dokument je, ktereга vzamemo v tanjši pretres, ako nam predobrotno dovolite.

Najprvo v njem zastonj iščemo Vaših poprejšnjih „gospodov volilcev“, na mestu katerih nahajamo edine meščane, someščane, ljubljansko meščanstvo, od koder sicer nimate nikakoršnega mandata, a vendar se na-nje obračate s čutili najgorkejše zahvale. Kako bi se na Kranjskem dala okoristiti gmotna blagost, obrt in trgovstvo, o tem, Preblagorodni Gospod! ne razderete besedice, ako tudi bivajoč v službi pri oddelku trgovskega ministerstva. Vi poudarjate samo politično, državljansko in vérsko svobodo, — a narodnej ravnopravnosti, deželnemu samopravju dajete edino toliko veljave, kolikor sta nasledek ónih svobod.

Nam Slovencem je narodna svoboda, kakor ste utegnili že zdavnej zvedeti, torej narodna ravnopravnost, nad vsako drugo svobodo, ker se brez nje kakor narod ne moremo udeležiti nobene druge svobode! Če tudi Vam ne more biti nikakor neznan, da Slovencem poleg vse njih mnogoletne borbe za jezikovo ravnopravnost po učilnicah in uradovih ta samo v načelih zagotovljena ravnopravnost še danes ni uresničena, vendar si v zahvalnem pismu brez bojazni govoriti upate: „kakor ima svoboda zakonite meje, tako tudi prizadevanje, ohraniti si narodnost, ako nečemo, da začne gospodariti brezvladnost in razbrzdano samovoljstvo. A bilo bi naravni red v državi in v društvu preobrniti, ako narodno prizadevanje postavimo nad prizadevanje za svobodni rázvoj“.

Tako je smel Slovencem zasmehljivo vsklikniti poslanec, ktereга smo v državni zbor odpravili Slovenci, naših narodnih pravic branit.

Da bi ta zasúk svojega političnega plašča olepotičili, poskušali ste sicer, Preblagorodni Gospod! umivati se s tem, da, ker Vas ni bilo že dolgo na Kranjskem, Vam so se pozneje še le jasno razkrile posamesnosti v razvoju politično-narodnega življenja, ako tudi mi vrlo dobro vemo, da so Vam prvi slovenski možje z njihovim političnim programom vred že nad 15 let do trohe bistro znani.

Preblagorodni Gospod! naposled izrekate: „s tega je nedvomno razumeti, da ne kanim odobravati načel in misli, ktere v poslednjem času stavi ter zagovarja óna (slovenska) stranka. Torej se umeje samo ob sebi, da od tistega dneva, ko so se meni v ravno nasprotje postavile novine one stranke („Novice“), ne štejem se k družabnikom one stranke“.

Če se tedaj, Preblagorodni Gospod! že toliko časa ne štejete k družabnikom naše stranke, niti mi si ne moremo kaj, ter se od svoje plati oglašamo, da Vas tudi mi zaradi Vašega postopanja pred škotskimi vrati in Vašega političnega mišljenja v obče niti v našem deželnem niti v državnem zboru že ne štejem k zastopnikom našega naroda, kteri se neodmekljivo trdno drži posvečene trojke: „vse za vero, cesarja in dom“.

O tem se bodete, že za dvornega svétnika povzdignjeni, lahko tešili, vsaj nadejemo se, ker ste menda utegnili že doseči velik del tega, po čemer je podoba, da ste tako željno hrepeneli.

Dovolite, Preblagorodni Gospod! da si mi Vaši volilci osvajamo čast, Vam to pismeno oznaniti.

V Ljubljani 14. avgusta 1869.

(Vrsté se podpisati.)

— (*Vabilo k občnemu zboru slovenske Matice v Ljubljani.*) V 14. odborovi seji (24. junija 1869. l.) bilo je sklenjeno, da se V. občni zbor snide sredi ali v 2. polovici meseca septembra t. l., dan določiti prepustilo se je odseku za izdavanje knjig, in ta je zarad deželnih zborov, ki se pričnó že 9. septembra, temu občnemu zboru odkazal drugi dan meseca septembra leta 1869. Po sv. maši v stolni cerkvi (ob 8. uri se skupščina prične ob 9. uri zjutraj v čitalnični dvorani. Vsled tega sklepa vse častite Matičarje uljudno vabimo k V. občnemu zboru, kteremu se na dnevni red stavi ta-le

vrsta razgovorov:

1. Predsednik nagovori skupščino.
2. Tajnik sporoči o odborovem delovanji od 1. julija 1868. l. do 1. julija 1869. l.
3. Blagajnik prebere račun od 1. julija 1868. l. do 1. julija 1869. l.
4. Proračun od 1. julija 1869. l. do 1. julija 1870. l.
5. Izvolijo se trije matičarji, da pregledajo, presodijo in potrdijo odborov račun vsled §. 9. a) Matičinih pravil.
6. Izvoli se 12 novih odbornikov vsled §. 12. Matičinih pravil.
 - a) 10 odbornikov namesto po volitvi najstarejših; ti so izmed ljubljanskih: gg. 1. Kozler P., 2. Vilhar Ivan, 3. dr. Toman Lovro, 4. dr. Zupanec Jernej; izmed vnanjih: gg. 5. dr. Dominikuš Ferd., 6. Erjavec Franjo, 7. pl. Gariboldi Anton, 8. Raić Božidar, 9. dr. Srnec Janko, 10. Trstenjak Davorin;
 - b) 2 odbornika namesto umrlih, ki sta: gg. 11. Kos Anton (ljublanski, voljen 1868. l.) in 12. Šavprl Dragotin (vnanji, voljen 1868. l.)

O p o m b a. Veljaven volilen list je le tisti, ki ga je družbenik lastnoročno pisal ali saj podpisal.

7. Razgovor o opravljenem redu, ktereга odbor v načrtu predloži občni skupščini.

O p o m b a. Dnevni in opravljeni red, kakor tudi račun in proračun se pred občnim zborom razdelé nazočim družbenikom.

Iz odbora slovenske Matice v Ljubljani
23. avgusta 1869.

Dr. E. H. Costa, prvosednik.

Anton Lézar, odbornik in tajnik.

— (*Kranjska hranilnica*) je razpisala za dijake viših tehničnih učilišč, kteri so na Kranjskem rojeni, za šolsko leto 1869/70 štipendijo z letnim dohodkom 157 gld. 50 krajc. Dotične prošnje, kterim morajo priloženi biti rojstni in krstni list, šolska spričala in potrjenje potrebnosti in lepega zadržanja, naj se oddajo pri uradniškem predstojništvu ljubljanske hranilnice do 31. avgusta t. l.

— (*Cerkvena muzika v stolni naši cerkvi*) poslednji čas slavno napreduje; tega se je vsak prepričal, kdor je slišal véliko péto mašo na véliki Šmaren in na rojstni dan presv. cesarja. Ne le so bile kompozicije izvrstno izbrane, temuč tudi izvrstno izpeljane. Da je gosp. A. Förster ves mož za voditeljstvo tako, kazal je že v Senji, kjer je bil regenskor, in od kodar ga je čitalnica ljubljanska pozvala v Ljubljano. Imel je sicer izprva mnogo zaprek o prizadevanji svojem, da bi muziko pri vélikih mašah povzdignil na tako stopinjo, kakoršna se po pravici zahteva od stolne cerkve in od sedanjega časa cerkvene godbe. Radi verjamemo, da zapreke te niso izvirale iz kakega hudobnega namena, ampak le bolj iz nevednosti in zaljubljenosti v

staro kopito. Ni ne res, da bi gosp. Förster ne priznaval izvrstnega talenta rajnega Riharja ali da bi hotel iz cerkve preganjati lepe in narodu priljubljene njegove kompozicije, al le to hoče, da vsaka reč pride ob pravem času, in zato se ne more edino in strogo držati tistih pravil, po katerih so nekteri „zastareli glasi“ hoteli gospodovati na stolnem koru. Preč. gosp. stolnemu dekanu dr. Pogačarju, v čegar rokah je nadzorstvo muzike v stolni cerkvi, in pa še posebni pripomoči slavnoznane gospé Ane Pesjakove je obveljalo, stvar tako v red spraviti, da je 15. in 18. dan pevovodja Förster mogel pred občinstvo stopiti s tako pohvalo, kakor je že več let nismo slišali. Maša o velikem Šmarnu je bila izvrstna kompozicija Krenova s impozantnimi vlogami Führerjevimi, — maša ob godu cesarjevem pa je bila kompozicija A. Försterjeva prvokrat lani v Št. Jakobški cerkvi z veliko pohvalo péta, z vlogo Wolframovo in Diabellijevo. Misli si, dragi bralec, take izvrstne kompozicije pod vodstvom Försterjevim péte po gospej Pesjakovi, gospej Prükerjevi, gospej Gregoričevi, gospej Rozi Sovanovi, gospodičini baronovki Neugebauerjevi in po gg. Valenti, Filapiču, Kuraltu, Kagnusu in še drugih lepih glasih, in ne boš se čudil navdušeni hvale cerkvene naše sedanje muzike, o kateri le to želimo, da ostane in se še pomnoži po blagih namerah preč. gosp. stolnega dekana, kateri iskreno želi, da doseže stopinjo, vredno prvi cerkvi glavnega našega mesta. Ako mu to obveljá z duševno in denarno podporo prijateljev in prijateljic slave Božje, stavljal si bo spominek o tem tako, kakor si ga je stolni župnik g. Zupan postavil z olepšanjem naše katedrale. Naj tedaj povsod najde blagovoljne podpore!

— C. k. državne pravdnije namestnik gosp. L. u. d. Ravnikar, deželni poslanec, je iz Ljubljane prestavljen v nemški Leoben na Štajersko, in na mesto njegovo pride v Ljubljano dr. Leitmaier iz Celja. Že enkrat, ko so dr. Meléta predstavili v Leoben, se ni znalo za „Dienstesrücksichten“, in tako tudi zdaj za nje ne znamo. Tedaj gre spet v slovenskem jeziku ves sposobni uradnik, katerih nam prav krvavo manjka, med Nemce uradovat, kakor mora gosp. Herman, štajarski deželni poslanec, tudi ves zmožen slovenskega jezika, za okrajnega sodnika iti v nemški Vorau.

— Po časnikih in to celo po nemških se glasi slava, ki jo pojó mlademu našemu rojaku gosp. Ivanu Kos-u, ktereга naši čitatelji po godbi v čitalnici dobro poznajo in ki je zdaj na Dunaji korrespondent v velikem trgovstvu. Pa za kaj neki ga slavijo? . . . prva premija v letašnjem turniru igre „šah“ imenovane je njemu bila priznana izmed najslavniših evropskih prvakov v tej igri. In spet ponosno z Koseskim lahko pojemo: *Taka glava korenine — je slovenski oratar!*

(Poslano.)

„Novice“ 11. avgusta pod naslovom: „Gospod Al. Herrmann itd.“ in pod naslovom: „Nov način podučevanja itd.“ imajo mnogo pomot; prosim, da tako-le popraviti blagovolite:

1. Ni res, da je prihod gosp. prof. Hönig-a koga osupnil, ker sta prišla gg. vodja Smolej in Hönig le poslušat.

2. Res je, da je g. Herrmann g. prof. Hönig-a naprosil, da je pripravnike izpraševal iz zgodovine in zemljepisja, pa le zato, da se prepriča, ali se pripravniki še kaj spominjajo, česar so se popred učili, predno so stopili v pripravniško šolo; zgodovina in zemljepisje do zdaj niste bile predmet preparandije.

3. Res je, da pripravniki iz zgodovine niso kaj dobro odgovarjali; — res pa je tudi, da je pripravnik, ki je iz zemljepisja vprašan bil, prav dobro znal.

4. Ni res, da bi bili učeniki obstekleneli zavoljo tega izpraševanja.

5. Ni res, da bi bil g. Herrman rekel, da je moji metodi dokljenkalo že pred 20 leti, tega tudi nikakor ni mogel reči.

6. Ni res, da bi bil jaz pri skušnji z učiteljskimi pripravniki nemška vprašanja stavljal in da bi bili pripravniki slovensko odgovarjali. Učili smo se slovenščine po Janežičevi nemško-slovenski gramatiki, v ti so pa pravila nemška. Brali smo pri skušnji Koseskovo „Devico Orleansko“ iz Cvetnika; ker pa v Cvetniku zgodbe Joane ni, smo se je učili iz nemškega berila.

7. Ni res, kar mi „Novice“ podtikajo, da bi jaz imel stud do slovenščine. Svoj materni jezik sem vedno ljubil, in ga bom, dokler živim.

Fr. Lesiak.

Treba, da temu dopisu dodamo nekoliko pojasnil. — O namenu, ktereга je imel g. Herman pri tem izpraševanju, „Novice“ niso govorile, tudi niso rekle, da ste zgodovina in zemljepisje predmeta pripravnic. Čemu tedaj ometovati, česar nikdo ni trdil? Kako tudi morete zanikovati čutila družih učiteljev, kakor točka 1. kaže; saj v njihova srca niste gledali! — V 3. točki sami potrjujete, kar so „Novice“ rekle. Ako pazljivo preberete „Novičin“ sestavek, lahko sami umete, da ni grajal preparandije. — Dalje vprašamo: v čegavem imenu neki zanikujete to, kar točka 4. pravi? Da bi učeniki bili obstekleneli v pravem pomenu te besede, to menda ste si edini Vi mislili, a družih bralcev gotovo nikdo. Da ste nemška vprašanja stavlili slovenskim učencem in to v poduku slovenskega jezika, temu sami pritrjujete; neresnično bi torej bilo v „Nov.“ sestavku edino to, če je res, da so učenci odgovarjali slovenski, a vendar smo slišali to, kar smo mi rekli, iz verjetnega vira. Če pa so odgovarjali nemški, je to po našem mnenju še neokretnejše. Janežičeva nemško-slovenska gramatika nam je neznana, znana sta nam le njegov „Slovenisches Sprach- und Lesebuch“ (za Nemce, ki se učijo slov. jezika) in pa njegova „Slovenska slovnica“. Prosimo tedaj, povedite nam, kedaj in kje je prišla ona gramatika na svitlo? Dalje nam blagovolite povedati: ali ni to rakova pot, da se morajo učiteljski pripravniki nemški učiti slovenščine, ktere so se ali v gimnaziji ali v realkih učili slovenski? — in dalje: kako neki se imenuje tisti način podučevanja, po katerem se Slovenec maternega svojega jezika uči v nemškem jeziku, z nemškimi pravili? Tega še celó vlada več ne zahteva, — glejte programe naše gimnazije in realke! Mar hočete po pripravnikih še v ljudske šole zasejati ta protinaravni, hvala Bogú popuščeni način? Ali ni presmešno „Devico orleansko“ brati slovenski, „zgodbo Jvane“ pa učiti iz nemškega berila? Kaj sami sebi in učencem svojim ne zaupate toliko, da bi to zgodbo mógli povedati slovenski? Slovensko berilo z nemškimi opazkami razlagati, ali ni prav to isti način podučevanja, ktereга grajajo „Novice“? — Da ste materni jezik vedno ljubili in da ga bodete vse svoje žive dni, — dobro! da poveste to, kar svet dosihmal ni vedel, in „Novice“ Vam za to zakliknejo: slava! Ali se pa nemška pisava imena Vašega „Lesiak“ strinja s tem zagotovitom, naj sodi slovenski svet sam, kateri vé, da slovensko ime Vaše se v slovenskem jeziku piše „Lesjak“, kakor ga zmiraj piše „catalogus cleri“, kakor se pišeta še dva gospoda istega imena, in kakor se piše vsak slovenski „Lesjak“. Kdor celó slovensko svoje ime suče po nemški, ne sme svetu očitati, ako ga šteje med nemce. Tu se pač lahko reče: „ex ungue (nomine) leonem“.

Vred.